

την άποψη ότι διαγράφεται το υψηλότερη ανάστηση της ζωής.

Η άσπληξη της ήθικης—της μάς και η μόνη άλλαση—είναι άδιαποτατή, με ρίζα άλλη στις δύο κύριες δυνάμεις της ανθρώπινης προσωπικότητας, στη διάνοια και το συναίσθημα: ή έπιστήμη και ή πίστη. Η έπιστήμη— με την όρθη γνώση έξερσασια των ψυχολογικών της ζωής ιδεών' ή πίστη— ή έμπροσθεν πνοή των ιδεών των άνθρώπων. Ηθική δέν θα πεί παρά να θύει στον έαυτό σου σοφά τις καθόλου ήθικές της ζωής σου ιδέες και να σταθείς αυστηρός σ' αυτές, με μόνον όφελος και ή υπήλξη αυστηρής. Πολιτισμός δέν θα πεί παρά να προβάλλει σαν καθήκον άνώπιον όλου κλήρου λαών ή ήθική αυτή. Άληθη μάκραιοι οι λαοί που λατρεύουν θρησκευτικά τις ώρατες μορφές τέτοιων άγανατών της ζωής τρισυμπεριλαμβανόμενες κ' έκείσος ύπερ' ατό τον μακρό και τραχύ δρόμο και μνησθί με ή γλυκειαν αυτήν υπερίφραση στην άγκαλία του Θεού του.

Την τέχνη μόνον άσφαλουμένος κανείς με την άνώτερην αυτήν ήθικότητα μπορεί ν' αντιμετώπισει. σαν δημιουργός, όταν ήδη είναι κλητός, από τη μυστική φωνή της φύσεως σ' αυτή. Γιατί ή τέχνη δέν είναι το στόλημα των έλασσών ώρων δέν είναι πηγή έξέρσασιας άσχημικών' άλλα προέκταση της έπιστήμης, όλοκλήρωση της σοφίας, ύπερτατος προορισμός της ζωής. Άνάμμο' από τις άκαρπίτες γενεές των άνθρώπων, από τις τραγικές περιπτώσεις των ήθικών, ό μέγας άκαισός της ζωής της άνθρωπότητας άποσύρεται μαζί μ' όλα τα πρόσκαιρα στοιχεία του και μόνα συνεχίζον άστυτελής τον άπερμίστιο δρόμο τους ή 'Επιστήμη και ή Τέχνη. Η πρώτη άγραννο τρομέρο στό χέρις τ' άνθρώπου στον άγώνα του προς τη φύση' ή δειότερη μυσταγωγική άποκάλυψη του μυστηρίου του κόσμου και συνειδητοποίηση του ύπερτατος προορισμού των άνθρώπων. Πώς θα την αντιμετώπισει ό ταπεινός άνθρώπος; Κ' έκείνιο που τραγικές άντιφάσεις ζωής δέν έκράτησαν πάντοτε στο ήθικό τους ύθος κ' έν τούτοις έλασσον όταν για τη μικρότητα τους ύπέφεραν σαν μάγιοι κ' από κάθε άμάρταν, άνάμμοσε στους πολλούς έκεκα κ' ένας δρόμος για την άγνοτία.

Όπως άλλως κ' άν αντιμετώπιστεί ή τέχνη και πρό πάντων ή τέχνη των τεχνών, ή ποίηση, που χείρις σ' αυτήν δικαιολογούνται και ή άλλες, πρόκειται παρελήγησις μόνον. Κυτάετε την τέχνη των χαμηλοτέρων βαθμίδων της ζωής των λαών είναι ένστικτικής άκομης άτελής συμπλήρωση άτελους ζωής κ' είναι για τούτο άντεκείμενο μόνον έρωθών μελετών. Η τέχνη πάλι της παρακμής, πολυτέλεια πρόβητος κορσιμής ζωής και πάντα κακή. Κυτάετε τώρα και την τέχνη των μεγάλων έποχών της άκμής είναι άναγκαίο συμπλήρωμα, ύπερόχου, τελείας στον κύκλο της ζωής για τούτο κ' έξέρξες είναι θεμέλιο και στοιχείο ζωτικό των μεταγενέστερων κύκλων του πολιτισμού. Η τέχνη δέν διεκδικεί, δέν σφετερίζεται, δέν προτρέχει έρχεται ύστερότερ' απ' όλα να έπιστεγάσει και να όλοκληρώσει τη ζωή είναι συμπώς στη ζωή άνάγκη, αλλά για να την ύποδεχτεί ή ζωή πρέπει πρώτα να της στρώσει τό πολυτιμότερα στοιχεία της, τις τίς έξέρξες δυναμικότητες της. Κ' έρχεται όχι να προσθέσει, μήτε ν' άφαιρέσει' έρχεται μόνον να έπιχύσει πάλιν σε κάθε αιώνιον άπόχτημα του άνθρώπου ένα γλυκύ ρόδιον σφόν σαν από κάποιο φίλανθρώπων διάγραμμα που κυτάει πίσω από τις νύχτες των περπαμένων—δυνας αυτή τό άειώνιότερον άπόχτημά του. Πώς θ' αντιμετώπισει το ύπερτατον αυτό θαύμα, ένας άνθρωπος μικρός, μισόλο κοινό, ταπεινός χαρακτήρας;

3. Το βασικό μυστήριό της μεγάλης ποιήσεως είναι ή ήική σύλληψη της ζωής' τέραν αυτώ το πέν είναι μάλλον και ποικίλα. ή άδικολογήσει την ύπαρξή του άνθρώπου στον κόσμο, να του άποκαλύψει την εύγενή ουσία της ύπέρτατος του, να του διανοιεί τον δρόμο προς τις κορυφές της παύσηρης καθολικής έπιπτώσεως, να έπιτελέσει την ήθικην του πλήρωση και τέλος να τον ρίξει μ' έρωτικό συναίσθημα στον άδριο θάνατον—Ιδού ό προορισμός της. Τί άπροσμέρητην όμως ένταση ζωής πρέπει να κλείσει ή ευεργέτρια φύσις στά στήθη του και ός τί άπόκρημνο ήθικό μεγαλείο πρέπει να άσπρηχθεί τό Ποιητής για να σαλπίζει μια τέτοια άπόρροχη νίκη του άνθρώπου!

Συνήθως ή νίκη του είναι τραγική.

Παλεύοντας για την άνώφωσή του μέ' από τις δραματικές άντιφάσεις της προσωπικότητός του και της έπιποχής του σέρνει μαζί του μέσ' αυτές τις μάξες που οδηγεί, γίνεται τό έξελασμένο θύμα τους. Ένώ τό αίμα κυλά, από τις πλάγες του, αυτός, με τό βλέμμα προσηλωμένο στους οφθαλμούς των δραμάτων του, μιλεί για τη χώρα της επαγγελίας με τα γαλάζια, άκίνητα πλάγα και τις έανθές κορυφές. Κ' έχει άκροστές τους αιώνας: Τά έανθόμαλλα κεφάλια των παιδιών, τα βαθιά βλέμματα των γυναικών, την άκμή της μεσότητος, τις κυρτές μορφές με τις σεσάσμιες γενειάδες. Χάεται ή φωνή του κάτω από τους άπειρους θόλους του Χρόνου:

—'Ακούστε άνθρωποι!...

Και ή Γη της 'Επαγγελίας άπνοχαράκις μέσ' από την αύγυνη δίχλη των θολών άπρόσβλητων έξασκονίζει τον ήλιον της άπόρροχίας στον αίθριο ούρανό των μετώπων. Ό ήλιος έκείνιος δέν θα την άταράξ' ηγναίει προς αυτήν όδηγητής του λαού του. Κ' είναι καταδικασμένος μόλις την άντικρύσει να μπει σέκας στην έρημο και να πάθει έκεί. Και τό έρημο και μολογόντες— αυτός όρισκε την δύστην να κατεβάσει τροφή από τους ούρανούς, να έλισσασίει άνθόταπος στην καυτή άμμο της έρημου, να άγάζει νερό απ' τους βράχους, ν' άνοιγει δρόμο μέσ' από την άβυσσο των θαλάσσιων και μέσ' από τό πάθος των άνθρώπων και ν' ετιθασσέι τ' άπειθήρχητα πλήθη, λογαζόντας ύπερτατη νίκη να ιδεί και μόνον από μακρὰ την πατρίδα των ήθικών όνειρων του και ν' άφήσει κληρονομία στο λάο του άνοιχτό τον δρόμο προς αυτές— τη Γη την άγία.

4. Σκέψου τώρ άγαπητή μου, τι είδους άξιοβρήρητη παρωδία μπορεί νάβει ή ποίηση—και γενικά ή τέχνη—όταν πρόκειται να έξυμρηθεί από άνθρώπου, σαν αυτούς εδώ, κατά τα άλλα άκήθινους. Όχι μόνον γι' αυτούσκάνενα ήθικό, έκδως δέν μπορεί νάχει ή τέχνη, θα μόνον άπλή πολυτέλεια και έκκεντρισμός είναι, άλλ' έπικρατεί και μία τέτοια άσούβωσις και σ' αυτό τό πεδίο των τυτικών αισθητικών άρχών, ώστε να μη διαφιβάλλει κανείς πως ό άτυχός 'Αδθηρτές με τό άτέτιο βλέμμα και τό κουφό κεφάλι, όρισκοντα πεδουκλωμένοι στο δόκανο κάποιας τραγικής παρελήγησεως.

Κανείς δέν ύπάρχει εδώ που να μη θεωρεί τον έαυτό του μεγαλοφυή, σφόν έξ άποκαλύψει και αισθητικώς από γενετής καλλιερρημένον στο έπακρον άποτέλεσμα: Καθένας θεωρεί τον έαυτό του μοναχό ρυθμιστή και νομοθέτη στην περιοχή του πνεύματος. Θαυμάζει κάθε τό χειρότερο του για να πέρνει άξία τό δικό του ύποκείμενο' μισεί κάθε άνωτέρου του γιατί άντι να τον μεγαλώνει τον μικραίνει στα μάτια του. Συνήθως δέν ένδιαφέρεται παρά μόνο για την έμπορική άξία των καρπών του άτροφικού έγκεφάλου!

του και στην άσπληξη όν ύψη για τίποτα ν' άποδίδει, και τό Ιερό σκευόφυλο της ζωής, άπό μικρό κομμάτι της ζωής, άπό μικρό και μισόμυρο, άποσπασμένο από τη τέλει-όσμη αυτής της άσπληξια των ιδεών. Κατά άρρίσινος πάλιν εκλα την έξέλιξη τους μικρότητα περιφρονούν την έξοχτη περιφρόνηση τού άκατέλεις θεματικός των μεκινισμύ-πρωτόφραση τους, παραστοίτων τους ήρώες της ήθικής συνειδήσεως.

Η έλλειψη κριτικού πνεύματος χαρακτηρίζει κάθε σκέψη, κάθε ένέργεια, κάθε προτίμηση των έννομητικών' άνθρώπων εδώ είναι τόσον άντιστατικό που βασίζονται πως δέν ύπάρχουν—ό ένας έξομωτερόνι εν τοις άλλον και καθέναν τον έαυτό του—άτι εσοφές συνέπειες του άσταθμήτου αυτών των ύπάρξεων δέν καταλήγουν στην ζωή τους, την όμορφή και τη δημόσια. Μία μικρή κριτική έκασότης, μία λογική εύδοτης ά έπίκεινται σούς' άνθρώπους αυτούς που δέν είναι διάλοιο άπό φυσικούς τους γέλοιοι και κακοί, τον άσπασμό προς τον έαυτό τους καίτοις άλλους—θα μπορούσαν νά τον λαοί τολμημένους άτυχεός, έγώρισμο τους έχει καταστήσει παραρροφάτην. Αποκλείεται να γίνουν καλύτερη νά άφελασουν, τους άλλους' σπρωγόμενος μέσα στην δίχη των ίδιων μικροπαθών γίνονται από μέρα σ' έμερα χειρότεροι. Κυτάζοντας πολλές φορές τα ώρατα καθόρα μέτωπα των παιδιών με βαθιά γύνη άναπόκοιτομαι πως κ' αυτά θα γίνουν σαν τους πατέρας τους' πως λίγο πνεύμα άνοιχτό των πατέρων τους θα τους έτοιμάσει. Έταν ώρατον πνευματικό πολιτισμό, πως κ' αυτά με την ίδια στενότητα πνεύματος και με την ίδια κοκκιότητα των πατέρων τους θα επηρεάσουν αύριο και τα άλλα τους παιδιά, από την άνεκτιμότη αυτή κληρονομία κ' έτσι στον έαυτό του καταστατό 'Αδθηρτές θεακρονομιάντες τό 'Αδθηρ.

ΠΑΝ. ΔΕΚΑΤΣΑΣ